

Juhataja,

kuudas

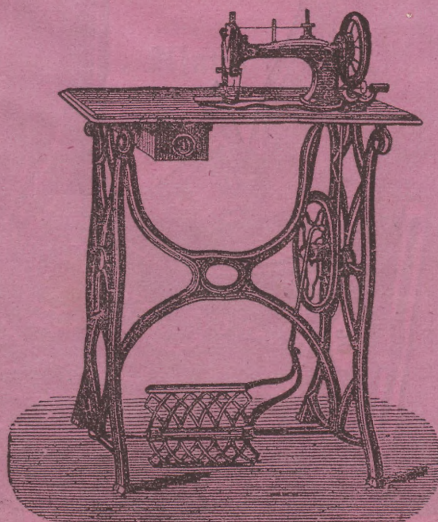

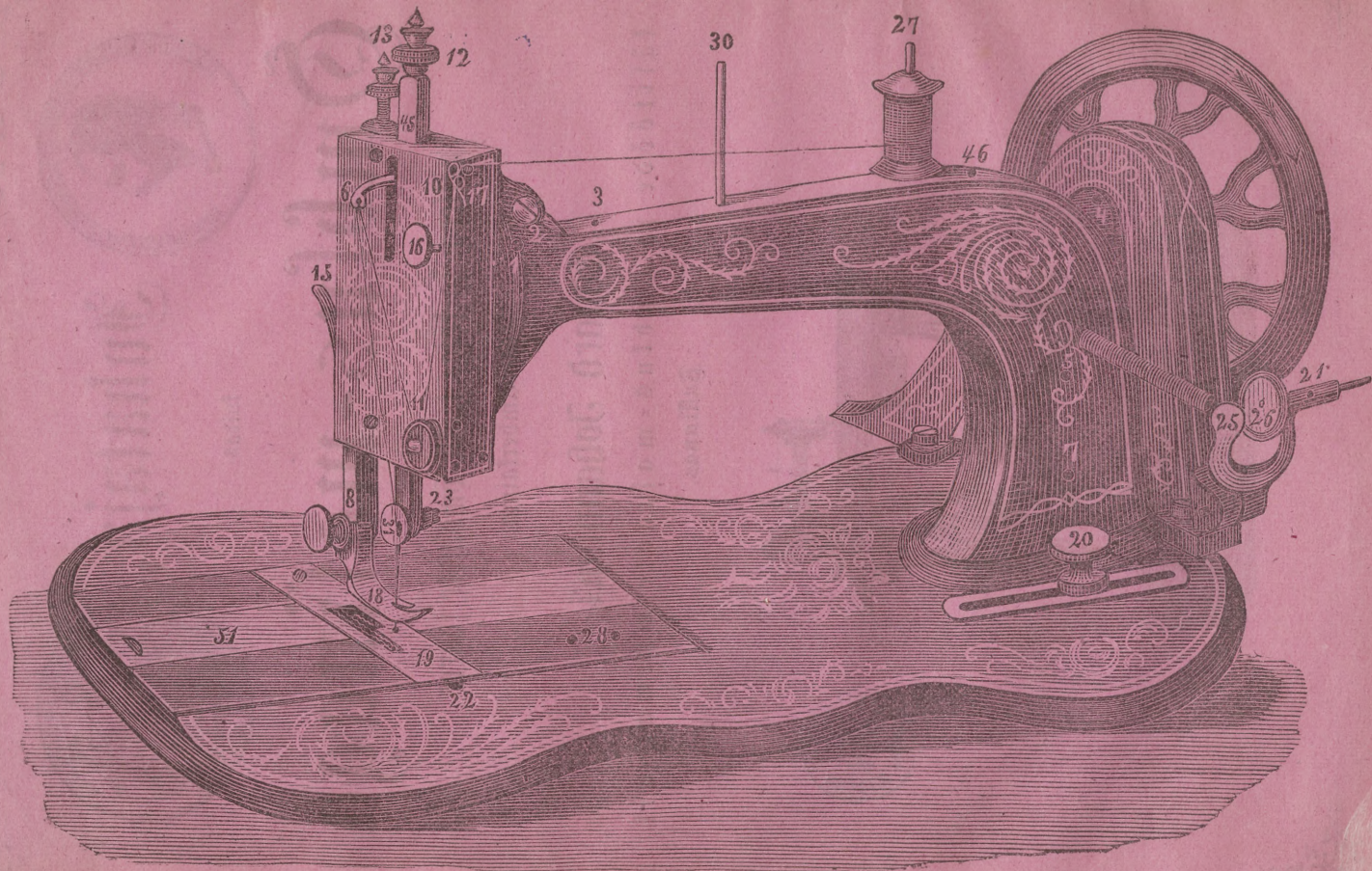
Õmblus-masinaga

rätsepa, ja kõige teiste õmbluste juures
peab ümberkaima.

Eduard Johansson'i

täsitööde ja õmblus-masinate müüja-paik
Tallinnas.

Bealt waatamine (Fig. 1.)

1964:204

Õpetused.

Need õpetused on täiesti läbi katsutud, nõnda et iga mõistlik inimene ilma teise juhatuseta võib masinaga ümberkäia. Kõige parem on veel, kui üks teine inimene õppijale iga tükk pakkamini ette lueb, sel ajal kui õppija ise masina kallal selle järel kõik, tükk tükkil läbitatseb. Arugi ei pea seal kallal mitte rõpaks olema, vaid võtku pakkamisi iga tükk läbi, nii mitto kord, kuni selgetks saab, ja siis wast hakatu teist õppima.

Masinaid on kõik täiesti kokkupandud, et kohe pruutida võib, aga kui neid kangelale saadetakse, siis võetakse suuremad tükid ühest ära.

1. Ühendamise-rihm.

Ühendamise rihtm saab ülemise ratta soone sisse pandud, siis pista mõlemad otsad laua aukudest läbi ja pane alumise joone ratta ümber, soone sisse. See rihtm peab alati parajaste pingul olema; kui ta peaks aega mööda väga lödwale minema, siis lõika se jägu lühemaks ja pane jälle haagiga heaste tinni. Väga liiga pingul ei tohi rihtm ka olla, siis käib masin raskesti.

2. Tallapuu.

Enne kui õmblema hakkad pead tallama õppima, masin peab, kas ühe eht kahe jalaga ühetasa, ilma tatistamatta, kas ruttu eht pikka ümber aetud saama. Jalad peavad nõnda tallapuu peale pandud saama et warwaste ja kannaga ühetasa joont antakse.

Pealmine ratas pane kääga enese poole tõmates kääma. Hoia aga selle eest et ratas ilmas ei ja teisepidi ümberkääma pandud.

Kui masina ilma riide alla panematta kääma paned, kas õppimise ehk ka poolimise juures, siis peab ilma unustamatta, igaford riide waentaja 8, pilt I wäikese hoowa 15 abiga kõrgemalle tõstetud saama, et riide tõukaja hambad mitte riide waentaja külge ei puudu, muidu rikub raud raua wastu hambad ärra.

Kui sul tallamine selge on siis wõta tük riet, pane riide waentaja 8 alla, waentaja saab hoowa 15 abiga maha lastud, ja siis pane masin kääma, aga ilma et nõela taga niit on, ning seda wiisi õpi nüüd riet õmbluse tarwis masina peal juhtima, essite otsekõhe, ja pärast ka kõwera kriipsude järel õmblema.

3. Nõel.

Nõelal on ühe külle peal pit ja teise külle peal lühike soon sees. Nõel pane seda wiisi paigale: Esite teera kruupendrega se kruu 23 wallale, nõnda et nõel wahela mahub, ja nõela kang 45 tõsta nii kõrgelle kui aga annab. Nüüd wõta nõel pahema kää pöidla ja esimese sõrmega ja pista pika soone poolt niit filmast läbi ning pane nõel alt poolt ülesse pistes nõnda nõelapidaja 31 taha soone sisse, et nõela pikem soon õmbleja poole ja lühem soon laewukese poole pöörtud on, siis hoia nõel kinni ja ühes kui parema kääga ülemise ratta piffamiisi oma poole keerad, lase nõelakang 45 pool tolli alamale, mis läbi see niit, mis nõela taga on pistmeplati 19 kestpaiga peale tuleb, nüüd lase nõel lahti ja pea wafaku kää pöidlaga ja esimese sõrmega niiti pingul, selle järel seatakse nõela paist nõnda et niiti pingul hoides plati peal, ülemine ratas haab nii kaua ümberaetud, kui nõelakangi põikkriips (nõela märk mis ja oma pool nõelakangi 45 peal leiad), masina käewarre pealmise poolega ühe kõrgusele tuleb ja parajaste näha on, ning niidi karwa kõrgemal seisab. Nüüd kruuita kruu 23 kinni, aga pane tähele et nõel just pistme plati 19 augu kestkohal läib ja et nõela pika soonega külg sinu enese poole seisab. Selle läbi, kui nõela märgi wäga kõrgelle paned, jääb nõel wäga madalasse, selle wastu kui nõela märgi wäga madalasse paned, seisab nõel liiga kõrges. Kui

nõel liiga kõrgel on, siis laenuke ei saa aasa külge puutuma, ehk ei ulata lausa aasast läbi minna ja kistub seeläbi niidi katti. Kui aga nõel liig madalas on, siis jäävad mõned pistmed puuduma; separest peab nõela heaste hoolega oma paiga peale panema. Nõela pidaja küljes olew film, 31 juures, mille läbi ülem niit nõela juure wiidud saab, peab alati õmbleja enese poole pöörtud olema.

Masina alalise pruukimise juures peab iga pääw nõela seisumist ja tähti järel vaatama et ta õieti paigal on. Kui nõela ots niiriks jääb ehk muidu rooste läbi karedaks läheb, peab seda jälle peene kõwasti peal puhtaks ja teravaks tegema. Nõela terastamise juures waata selle peale, et ots mitte tõnõits ei jää, waid et ta laugu igast poolest ümargune on. Kui nõela film seest poolt peats teraw olema et ta niiti lõikab, siis wõta jämedat niiti, mis parajast nõela filmast läbi läheb, kasta seda õli ja murgeeni (sula raua wäik) sisse ja tõmma seda filmas edasi ja tagasi niitkawa kui filedaks tulub. Ka selle peale waata et niit õmbluse tarwis paras jääme on ja nõela juure passib, se on: et ta täieste nii jääme on, et parajaste nõela soone sisse passib kui nõel riidest läbi läib. Alumine lõng, mis laenukese sees on, peab just nii jääme olema kui ülemine on.

4. Poolimine.

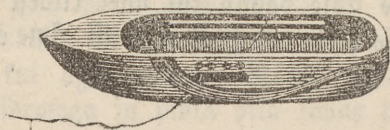
See wäike terasest pool, selle peal alumine lõng jooseb on järeltulewa pildi peal just nenda laenukese (sotspooli) sees nagu ta õmbluse aeal on. Kui niiti senna peale tahad aeada, siis pane teda kahte otsapidi pooliwärgi 25 ja 26 wahele, enne seda pigista niidi hakatuse ots pooli otsa ja laagre wahele et seal natuke hakatuseks tatistab, siis pane niidi rull kas 30 ehk 27 orra peale, nüüd pane pealmine jooneratas oma poole tõmates kätima ja waenta parema käega seda lastika rõngast jooneratta wastu, pahema käega hoia niiti, ja poolita sedawilsi tähelepannes et niit ehk siid täisi ühetasa niit niidi kõrwa pooli peale jookseb kuni ta täis on.

(Alga enne kui hakkad poolima pane õmbluse wärk, nõnda kui kulle peal õpetud, seisma.) Sõlmi ei tohi mitte pooli peale aeada. Rasulik on, kui korraga nii mitu pooli kui on, saawad täis aetud, et ikka uus jälle wõtta on, ilma et töö seisma jääb. Wida kange-

mal pahema käega poolimise juures eemal oled, seda ühetasasem niit peale jookseb, paras on, kui 10 tolli käe ja pooli vahel ruumi jääb.

5. Niidi nõela taha pistmisest.

Kui masina pakkimise kasti seest välja võtad, siis pane heaste tähele, kuidas viisi niit on nõela taha aetud, et siis ka edespidi seda teha mõistad. Korraline niidi nõela taha pistmine on seda viisi: Pealmine niit ehk siid on puu wärtna peal, mis ora 27 peale paned. Selle wärtna pealt saab niit esite aasast 10 läbi pistetud ja siis pinewil hoiuplati 11 wahela pandud, nõnda et ta prau wähest alt ülesse jookseb, siis pista hoowa aasast 6 ja siis jälle filmast 31, mis nõela pidaja küljes on ja kõige wiimaks eest poolt taha poole nõela filma sisse. Tõmma niit mõni tolli pikfuselt nõela filma läbi välja pistme plati peale.

6. Laewukese sisse pooli (niidi) pistmine.

Kui pooli laewukese sisse paned siis pista üks pooli ots laewukese terawa otsapoole, kus üks wäike wedru on ja siis waenta teine ots tasakeste õnala sisse, et ta krapsti õnalasse kargab. Niit saab alt poolt mõtetud nagu pilt näitab ja wõta alumise prau wähest välja ja ülemise prau läbi jälle sissepoole, siis jälle wiimase augu läbi, mis kõige enam tõnfi otša pool on, teine poolt välja pista ja sealt nii mitme augu läbi kui pingul tahad niiti panna, wiimaks kõige wiimase augu läbi terawa otša poolt niit sisse poole ja tuleb sest lühikesest prauist mis nende aukude all on välja tõmata ja siis pista selle wedru alt, mis laewukese külle peal on, läbi. Kui sa poolid holetumal kombel, sisse paned ehk välja võtad, siis rikud nende otšad pea ära.

7. Smblemisest.

Kui niit on juhatud wiisil öiete sisse pandud, siis pane weel tähele: laewuke saab nõnda selle liikuwa juhi sisse pandud, et ta teraw ots itka nõela pool on ja et peal olew wedru alati üles poole seisab, tõmma ka laewukese seesl nõnna tolli pikkune niidi ots wälja, ja lükka laewukese peal olew siiber nii kinni et aga niit senna wahele mitte takistama ei jä, ja nüüd tõmma nõela, pealmine niit niisama pikaks kui alumine ja pea seda pahema käega nii kaua kinni, kui parema käega ülemist joone ratast kord ümber ajad, mislâbi nõel kord alla ja siis jälle ülesse, ta kõige kõrgema seisukohta seisma tuleb, siis tõmma niit pikamisi pinewille et selle lâbi alumine niit sleihwi kombel pistme plati august wälja tõmbad, siis sillita üks kord mis asjaga, mõlemad niidid tahapidi, aga ära unusta et press-jalg peab selle juures ülestõstetud olema.

Selle järel pane siis töö (rie) press-jala alla ja lase press-jalg hoowa 15 abiga maha ja siis hakka õmblema. Nüüd wõta wafaku käega mõlemad niidid kätte kinni, parema käega aeja joone-ratast oma poole tõmates pikkamini ümber, kuni 2 ehk 3 pistet tehtud on, siis lase masin ühe tassa edasi kâia, ja juhi tööd targal wiisil edasi, ilma et seal juures lükkad ehk tõmmad, sest muidu lähneb nõel katti; kui wâga kõwad kohad ehk üle ristõmbluse minna tuleb siis aja õige ettewaatlikult, kõige parem käega ülemist ratast ümber et nõel mitte katti ehk kõweraks ei lâhe.

Kui töö tahad alt ära wõtta siis tõsta nõela kõige kõrgema paiga peale, tõsta riide waentaja ülesse, siis tõmma nõela pidajat pealt poolt niiti wârtna pealt natuke järele, sell wiisil jooseb niit nõela silmast lâbi, ilma et ta katti lähneb, ja siis wõta õmmeldud riie pahema käega tahapoole tõmates alt ära kus juures ka natuke ülespidi tõstad. Kui nende seaduste järel teed, siis nõel katti ei lâhe.

Kui õmmeldud riide alt ära wõtmise juures alumine niit peaks katti minema, siis wõta laewuke wälja ja tõmma jälle niidi ots natuke wälja ja tee kuidas ülewal on nimetud.

8. Pingutamisest.

Pealmise niidi pingul pidamine on isedranis tähelpanemise wäärt, sest see lâbi tuleb õmbluse ilu ja tugewus; niidid peawad nõnda ühe kangusele seatud saama, et nemad ühetasa õmbluse sisse

saavad tõmmatud ja kahe riide tessel ennast tõidawad, nõnda kui pilt 14 näitab. Siis on pistmed head kui nemad mõlemil pool riide külje peal just ühesugused on.

Pingutamise kettad 11 saavad kruuvi 16 läbi korra peale seatud siis läheb ülemine niit pingumale ja kui teisi pidi keerad siis läheb wallale. Järsku palju ära keera. Kui pealmise poole tahad õige ilusad pistmed teha, siis pane pealmine niit pisut lõdvemale kui alumine on.

Laewufese niidi pingutamine sea kõige esite korrale, siis wast ülemat alama järele nõnda seada, et nemad ühetasased on. Kui tahad niiti ehk siidi õige pingule panna, paksu ja tihhi riide õmbluseks, siis pista kõigest aukudest läbi ja tõmma siis wedru alla tombi otsa poole wälja, kui niit kannab, et katti ei lähe siis on hea. Shufese ja lahtise riide õmbluse tarwis ei sa mitte nii mitmest august läbi pista.

Parem on, enne kui päris õmblust hakkad, wõta riide lapp ja katsu esite proowi õmmelda, kas niitude pingul olemine ühetasane on. Kui riide alumise külje peal on aasad ehk sõlmed, siis on pealmine niit wõga lõdwal ja pingutamise kruu 16 enam kinni keerata, kui aga riie krimpsu ehk pealmine niit kergeste katti läheb, ehk peale poole sirgeste seisma jääb, nõnda et sisse ei tõmma, siis kruuita pingutamise kruu natuke lahkemale. Kui niidi pingutamine laewufeses paras on, siis seda ei ole tarwis muuta, waid telimine sündku ütspäinis ülemise niidiga.

9. Pistmiste pikkusest.

Riie saab iga pistme järel, pistme pikuse edasi, riide lütkajast saadetud. Pistme pikkus wõib masina käewarre otsas olewa kruuvi 20 läbi iga tahes muudetud saada. Kui seda parema poole lütkad siis teeb pikemad, ja pahema poole lütkad, lühemad pistmed. Kui aga wähe järel katsud siis on otsus lüäs, ja kui pistmed parajad on siis pane jälle kruu kinni.

10. Masina puhastamine ja määrimine.

Kui masinat alati pruugid siis pead teda kats fõrd pääwas puhastama je määrima. Kõik wäikesed augud, mis masina küljes

ja peal on, need on määre augud, nende läbi läheb õli just parajast fenna kohta, kus masina seespool kaks liiget üheteise vastu üruvad. Riide waetaja tõsta ülesse, nõel pane kõige kõrgema paika seisma, siis pühi tüüa lapiga, kõik wana õli, prügi ja tolm ära ja siis wala, sefs kaasa antud kannust järel nimetud kohtadesse üks piisk õli nõnda kui:

- 1) aut 1 nõelakangi kõrwas,
- 2) parema käele № 46 ja fenna kõrwa № 4,
- 3) pahema käele käeware peale № 3,
- 4) käeware külje peale № 5, 7,
- 5) laewukese juhi küljed keda nääd, kui siiber 51 lahti on,
- 6) nõelakangi 45 peale, ülesse ja alla; aga fenna õige wähe, muidu jookseb õli töö peale,
- 7) riide lütkaja auku № 22,
- 8) enne kui hakkad poolima aut 21, 25,
- 9) seda wiisi sündigu ka pooli obadusega, mida nädalas mõni kord heaste enne puhastada ja siis määrada.

Wahete wahel pead ka masinat alt poolt puhastama, selle tarwis lütka rihm alt joone-ratta pealt maha ja tõsta eest poolt ülesse, et pealmine wärk pool külleli laua peale seisma jääb, nõnda kui pilt № 2 näitab. Pärast seda, kui wälkese tüüa lapiga kõik heaste oled puhastand, määri need kohad: a, b, c, d, e, f, g ja h.

Masina alt poolt kere on ka weel määrada, alumine joone-ratas, seal kus ta oma asfi ümber käib.

Ülemine ja alumine ajamise kangi ots, see mis tallapuu ja joone ratta wahel on ja wiimaks weel

tallapuu mõlemad serwad.

Üks natuke õige raswast fula õli (kõige parem sefs walmistud masina õli, mis iga masina kauba kohas saada on) tuleb selle tarwis wõtta. Aga ärge wõtku kessi raswude (taimede ehk puu) õli selle tarwis.

Kui kõik ülewal õpetud wiisil määratud on, siis wõta laewuke wälja ja siis pane se masina wärk ruttu tallates üheks minutiks walustate käima, pärast seda pühi hoollega kõik üle liiga õli puhtast ära, muidu määrid ka oma riided õliga ära.

Kui masin raskesti õmbluse ajal peaks käima, siis oled ühe koha määrimata unustanud ehk endine õli on paksuks (nitwafeks)

läinud, siis wala neist nimetud autudest natuke pentsini ehk ka petroleumi senna sisse, pane masin edasi ja tagasi poole tähtu käima siis puhasta ja määri ueste, siis kohe käib kergeste.

11. Riide waentaja (prejs).

Riide prejs on seks et riiet pistme plati wastu waentab, ja riide lihtkajat hoowa 15 läbi rõhub. Ses sõrmas massina sees on üks wedru, mis waentajat wäljaspoole tõukab. Waentaja alumise otša 8 külge saawad kõik teised abiwärgid kinni pandud.

Kui passu riet on õmmelda siis on hea kui kruu 13 kaugemale paremat kät wälja kruutud saab, see läbi saab rie tugewamini kinni waentud.

12. Riidi seadja.

Se on üks wälke liikuw terasest kang, ja seisab nõela kangi 45 sees, mis wälkse kruu mutre 12 läbi peetud saab, ja on seks, et niit aasa ega sõlme ei lähe, ja seepärast on, et seda heasti tundma õpid.

Selle liitme seadmine tuleb küll arwaste ette, parem on kui teda ei lilguta, aga kui tarwis on siis pane tähele: nõel saab sisse pistetud ja rie senna alla pandud, ülemine ratas lasse natuke ümberkäija et nõel niipalju riide sisse läheb, et ta film aga riidiga täieste riide pindas seisab, ja siis pea kinni, te kruu 12 lahti, seal peal olewa nõõbiga kang tõsta nii kõrgele ehk waenta nii madalasse et ta alumine ots just selle hoowa kangi otša puudub, siis kruu iluste kõik jälle kinni ja õmble edasi.

Mõnesugused abi-värgid.

Masinaga ühes saab jenna juure veel ilma iseäranes matšuta:

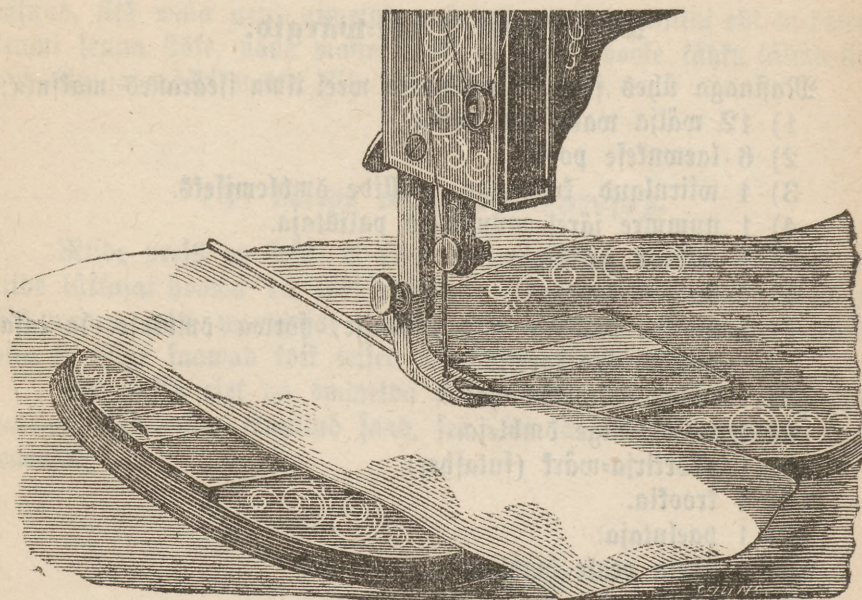
- 1) 12 wälja walitsetud nõela.
- 2) 6 laewatse pooli.
- 3) 1 wiiruland, kruuwiga, wollide õmblemiseks.
- 4) 1 nummre järel muudetaw palistaja.
- 5) 1 terasest palistaja.
- 6) 1 terasest kappia.
- 7) 1 alaline õmbluse jalg tikkimise, sõrwa õmbluse ja laia palistamise tarwis.
- 8) 1 nõõri sisse õmbleja.
- 9) 1 nõõri külge õmbleja.
- 10) 1 nõõrkirja-wärk (sutasher).
- 11) 1 krookia.
- 12) 1 paelutaja.
- 13) 1 paela peale õmbleja.
- 14) 1 wati linial.
- 15) 1 wedru niidi hoowa tarwis (taga wara).
- 16) 1 iseäraline pistme platti, suure auguga, jämeda nõela tarwis.
- 17) 1 kruupänder.
- 18) 1 õlitann.
- 19) 1 õpetuse raamat.

1. Wiiruland.

Kui tahad õmblust sõrwaga ühetasa teha, siis kruuvi se wärk seal külges olewa kruuga 28 augu sisse. Siis pane wiirulaua sirge külge seda mööda, kui tarwis on, kas nõelast kaugeemale ehk ligemale riide ääre wastu.

Se wärk on niisamu sirge kui ka kõwera õmbluse juures pruukida ning ka õmbluste üksteisest eemale seadmiseks väga mõnus et ei ole, kui aga wähegi temaga õpind, kriipsu ette tõmata tarwis.

2. Terasest palistaja.

Se wärt pane nõnda sama, kui teised kõi alumise otša riide waentamise tangi külge № 8 juure kruuga finni. Se riide ots, feda ja tahad palistada pane ehte natuke kahetora ja pista siis eestpidi palistaja wärgi näki sisse, nõnda kui pilt näitab mis läbi ta nõela juure ja sealt kui muugi kottupandud palistus, kelle seestpoolne sõrw otse nõela all hoitakse, wälja tuleb. Riidet tõmma siis üht niiti pidi, eht nõela otsaga nii kaugele et ta masina nõela alla ulatab, pärast feda lasse riide waentaja maha ja õmble edasi.

Õmbluse aeal pead nõnda riidet pidama, et palistaja suu täis täidetud saab, ja selleläbi palistus küllalt saab ümberpööratud, ometigi ära lasse ka wäga rohkeste sisse jooksta, ja tuleb see läbi tagasi hoida kui riite käega palistaja wärgi suu ees enam eht wähem sisse poole wõetud saab. Kõl ja mitme kordse katse läbi ameti kätte saad, ja edaspidi eht töö ise õpeta.

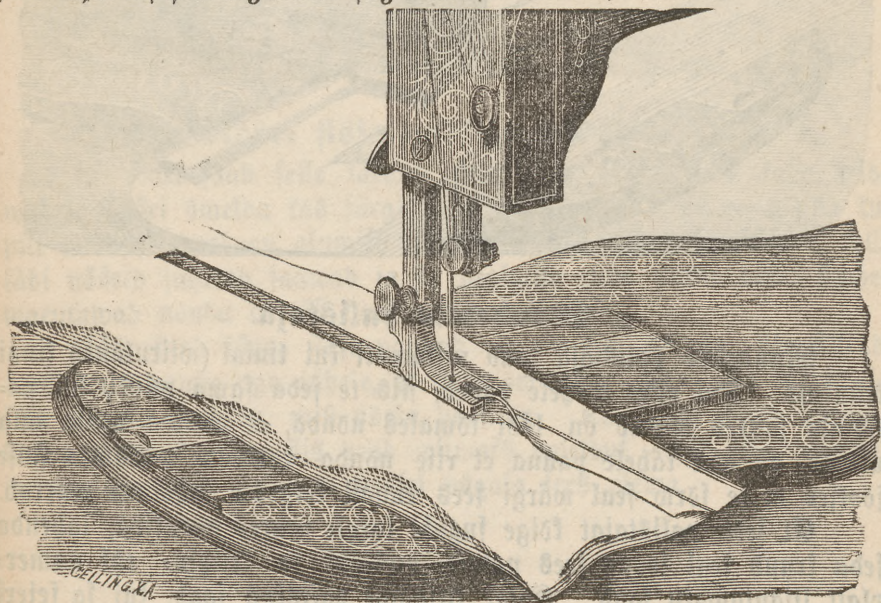
Palistaja peab alati palistuse-õmbluse sõrwa peale tegema.

Palistajaga võib ka wäga heaste kapitud õmblusi teha ja pealegi nii iluste, et kunni meie aeani weel mitte ükski masin nii häid kapõmblusi ei ole teinud, jeks õmbluseks saawad mõlemad riide

tükid nõnda teine teise peale pandud, nagu seda kätega õmblustega tehakse (se sündku palistuse laiusel), ja saavad kokku õmeldud, siis lõika alumine riide sõrw natuke kitsamaks ja ülemine sõrw lastakse palistuse värgist läbi läia, mis ka iluste korra järel sünnib, et mitte riidet ei ole tarvis juhtidagi.

Kui õige laia palistust tahad saada, siis pead riide sõrwa nii laialt ümberpöörma (palistuse sisse pöördud sõrw maha arvatud) ja siis lastakse äär palistajast läbikäia.

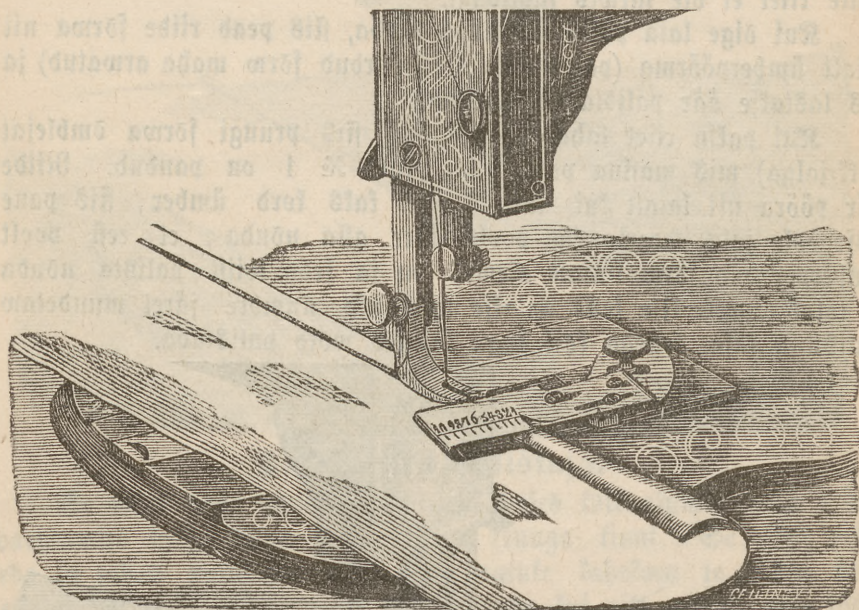
Kui paksu riidet tahad palistada, siis pruugi sõrwa õmblejat (tiff-jalga) mis masina peal, pildi peale № 1 on pandud. Riide äär pööra nii laialt kui tarvis on, kaks kord ümber, siis pane sissepoole jala parema käe poolt ääre alla nõnda, et eest poolt ümberpöördud sõrw liniali asemel on ja seda wiisi palista nõnda et tolm taga. Üle selle antakse veel üks numbre järel muudetav palistaja kasa, kellega kõik sugu laiused võid palistada.

3. Terajest kapper.

Kappia saab niisama kui palistaja külge pandud. Kappimise juures pane riide tükid nõnda üks teise peale, et alumine riide sõrw üks natuke teise alt välja paistab, sest see eesfeisaw jägu peab kap-

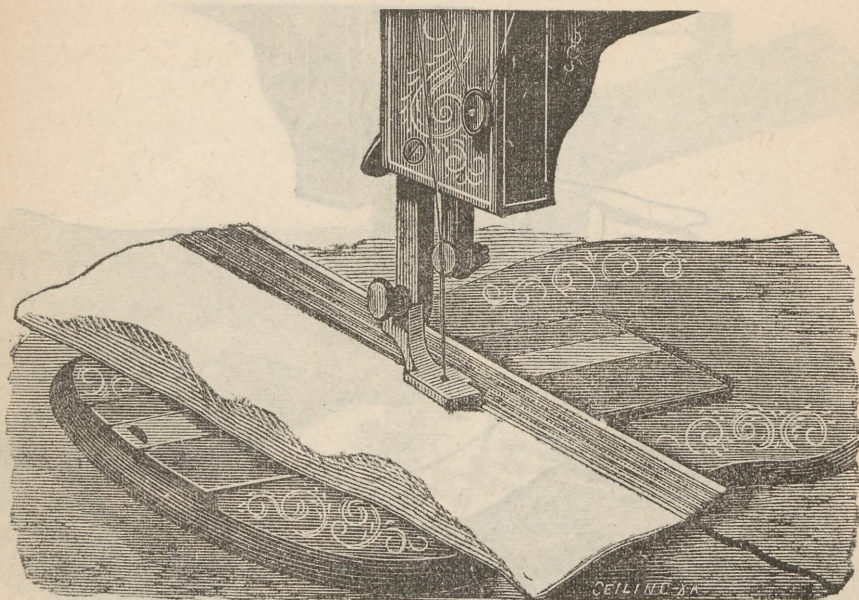
plaat läbi jooksuma, ning nõnda õmble mõlemad tükid kottu. Kui se on tehtud, siis lõõ riide tükid laiale ühest ära, filita natuke õmblust ja lasse se nüüd veel kord kappijast läbitäia, ja saab se wiisi kinni õmeldud.

4. Muundetaw palistaja.

Muundetaw palistaja saab niisamoti kui linial (wiirulaud) kinni kruutitud. Kui riidet wähele paned, siis te seda sama wiisi, kui palistaja juures õpetud on, läbi tõmates nõnda, et masina nõela alla ulatab, on aga tähele panna et riide nõnda rohkestest palistaja fiske jookseb et se sõrw seal wärgi sees ennast kergeste kahetora murrab.

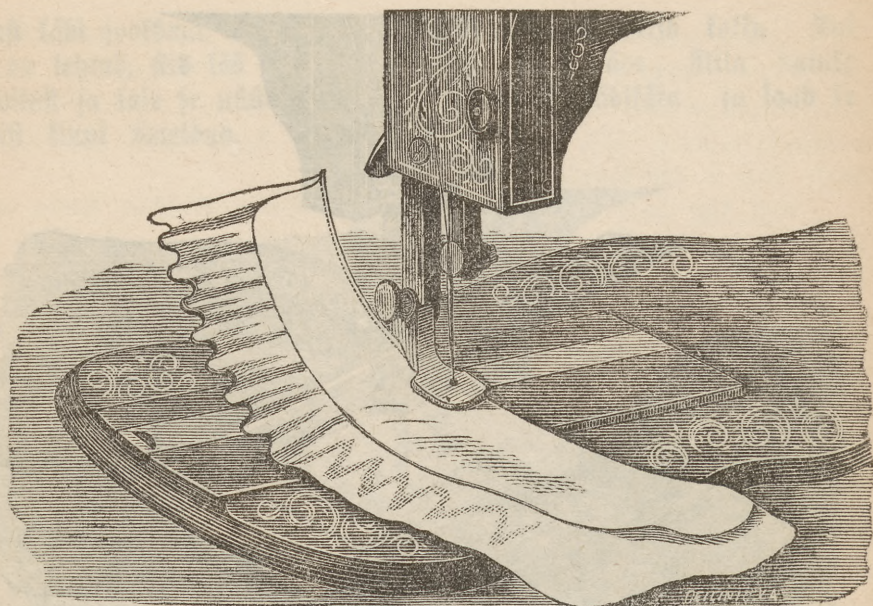
Et seda palistajat kõige suguse laiuse juures pruutida, lahenda seda kruud seal soone sees natuke, mislābi se kriipsu- ehk numer-platt liigutawaks saab. Kõige kitsamat palistust saad, kui sa seieri 0 peale paned; mida kõrgema numri sa wõtad, seda laiemat palistust sa saad. Aga enne kui õmblema hakkad, pane jälle kruu kinni.

5. Nööri sisse õmbleja (värbitaja).

Se wärt saab selle tarwis pruugitud, kui tahad kahe riide wahel nõõri õmelda kas särki krae ehk mantsheti ääre, nõnda kui pilt näitab, temal on alumise külje peal kaks õõnest soont sees, kelle läbi nõõrid juhitud saawad ja ka pealmise riide iluste nõõri ümber waentawad nõnda et töö heaste kõmajasse jääb.

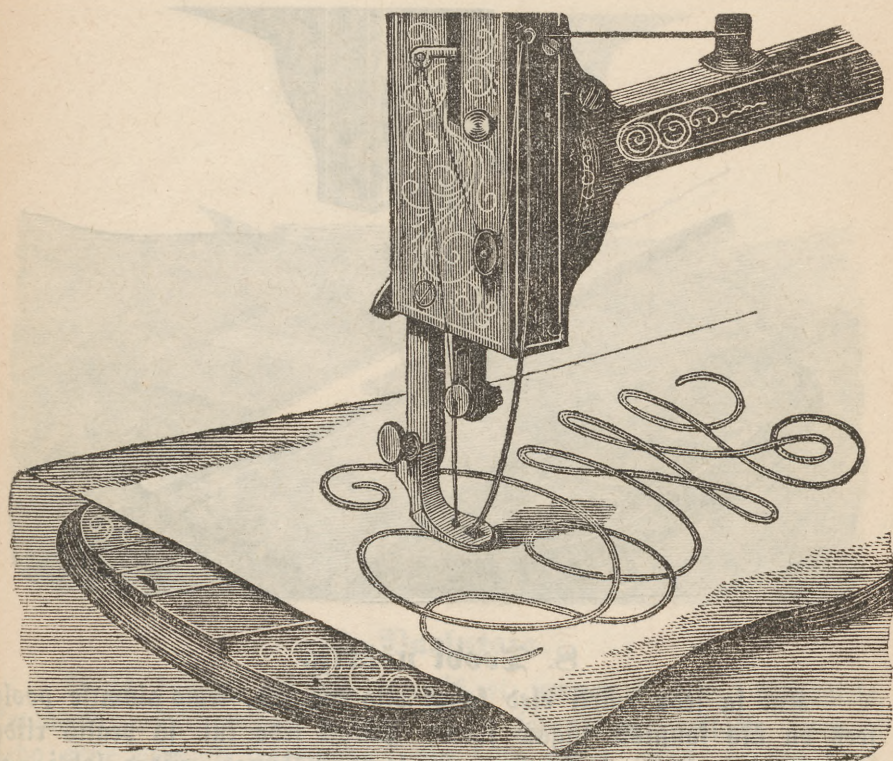
Nõõr saab kädga sisse pandud ja misgi asjaga üle filitud. Sellepeale panne aga tähele, et sisse õmeldaw nõõr ikka värbitaja selle pügala sees on, mis nõela pool on. Kui mitu nõõri ühetelise kõrwa tahad õmelda, siis pead wiimaks õmeldut nõõr ikka paremal ja õmeltaw nõõr pahemal poolel pügala sees olema.

6. Krookija.

Selle värgi abigi on kerge alumise riide sisse krookisi teha, mis aeal pealmine riie siledaks jääb. Pane teda niisamuti kui ka teised senna waeutaja kangi külge, siis pane kroogitamise tarwis riie wadaja peale värgi alla, aga se riie, mis siledaks peab jääma, pane senna peale selle värgi prau wahele. Riide lütkaja ajab nüüd alumist riidet edasi kunni pealmine nende kahe platti wahel parajaste pingul minna lastakse, misläbi alumise riide sisse siis kroogid jääwad. Mida pikemad su pistmed, seda suuremad kroogid saad. Selle värgi pruukimine tahab õpimist enne kui harjutad neid õige ilufaste tegema.

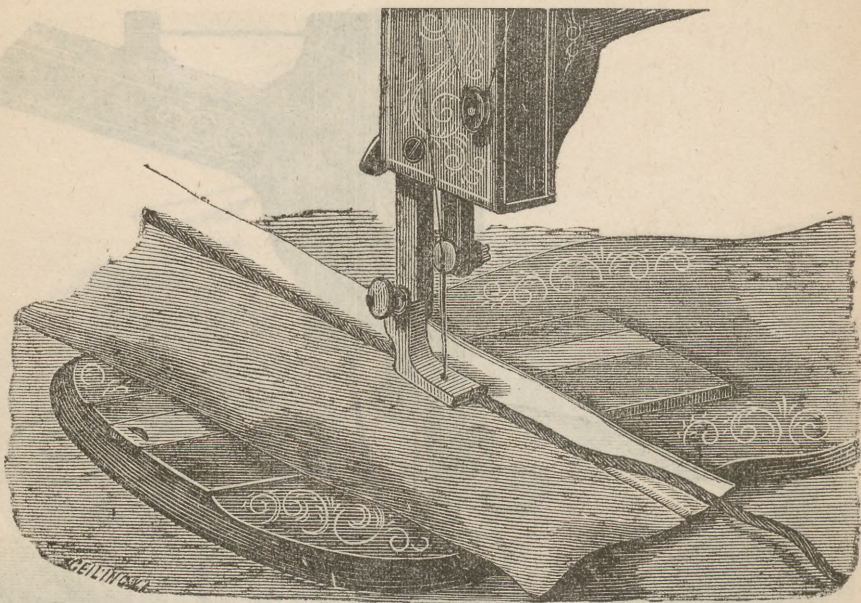
Krookisi wõid ka ilma selleta teha nii hästi ühe kui kahekordse riide sisse. Kui teed pikad pistmed, ja pealmise niidi lödwale paned, nõnda et alumine niit sirgele jääb, siis tõmma alumine niit pingule ja krookide tarwis riie lütka mõlemilt poolt sõrwest koomale, nõnda kui ka ilma masinata krookisi tehakse, ja kroogi õmblus on ka walmis.

7. Nöör-firja wärf (sutasher).

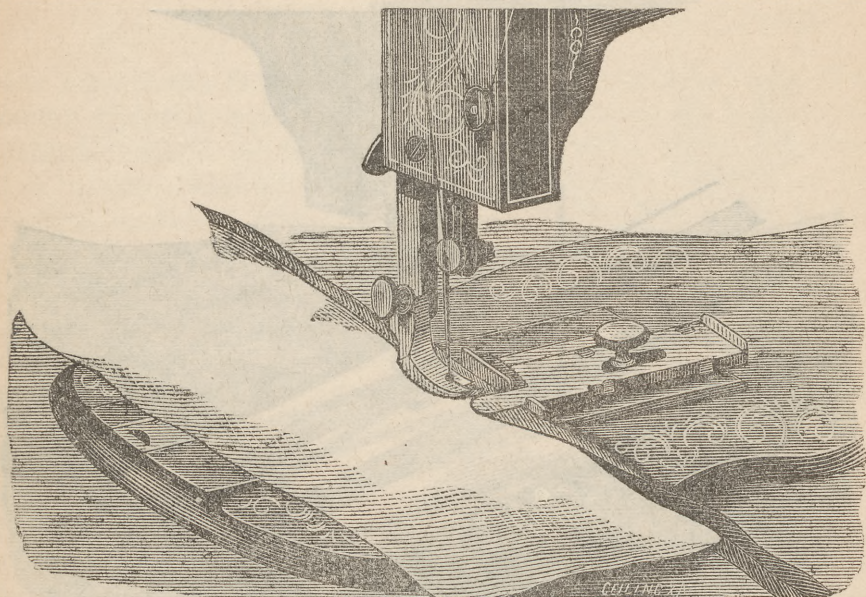
Selle tarwis wõta kõige parem õige kitsast nõõri (sutash) se annab ennast kergemast igale poole keerata, kui jämme, mis kõwa on. Seda esite filedate puust wärtina peale, siis pane ülewal olewa teise ora 30 peale, siis pista aafast 17 läbi. Ülemal pildi peal on se õmbluse wärf, ta on nõela augu ees üks wiltu auk, kelle läbi nõõr pooli pealt alla tõmates õmblemise tarwis otse kõhe nõela alla jookseb.

Riide tükki teera siis nõela all seda moodi, mis sugust wiirust ehk käänuft ja jenna peale tahad teha.

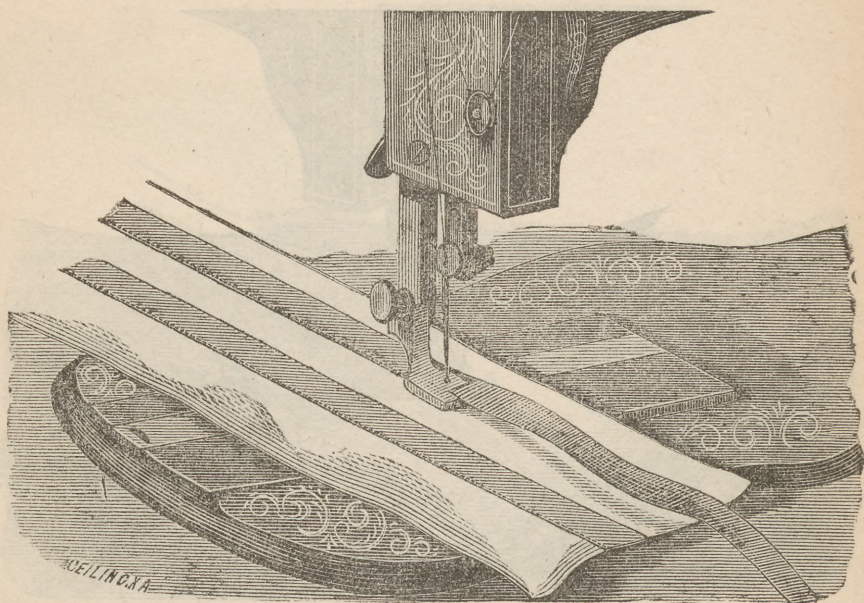
8. Toodi nõõrija.

Kui sa seda värki oled kangi otša kinitand, tema alumise poole sees on üks kauniste sügaw soon. Pärast seda kui sa pealis riide oled toodi-woodrega kokku õmelnud, laota mõlemad riided lahti, et parem pool pealpool seisab. Siis pane nõõr soone sisse just õmluse kestpaita, nõnda et ta just pealmise riide ja woodre kesgele pika pistega peale õmeldud saab, pärast seda, kui toodi pealmine sõrwa kinni õmbleb, jääb nõõr alumise sõrwa külge.

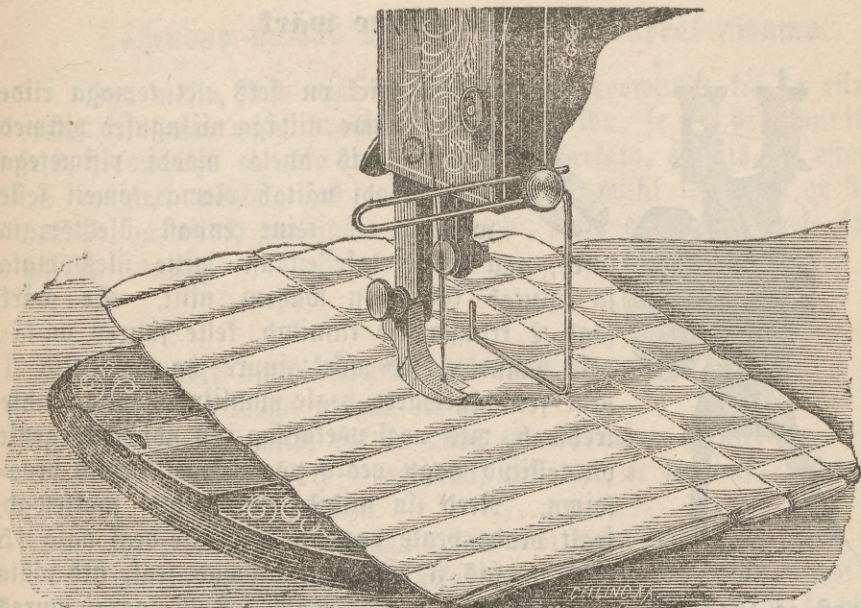
9. Paelutaja.

Paela õmbleja on selle tarwis et temaga riinetele, kübaratele, kingadele, müttisfirmidele j. n. e. paelu ääre külje õmeltakse, ilma et seda enne pruugib trageldada. All selle wärgi otsas on üks kruu, kui see saab natuke lahti keeratud, siis võib neid kahte platti nõnda seada, kuidas paela laius tarwitab; pael saab nende kahe haagi wahel pandud, et ta seal wahel heaste liituda annab, ja siis teera jälle kruu kinni, et pael õmbluse ajal mitte wiltu ei lähe. Siniali kruuga pane wärg 28 augu sisse kinni, kus junres pahemal pool otsas olew haak pistme jala ümber paned. Riie ehk muu asi, kelle külge paela õmbleb, pane press-jala alla ja nimetud plattide wahel, kus wahel ka peal on, nõnda et ta riie ümber hakatuses seisab.

10. Paela peale õmbleja.

See wärk pruugitakse naesterahwa riiete ja kõige niisuguste õmbluste peale paelu õmelda. See saab niisama kui krootija kinnitud. Pista paela ots ilma trageldamata altpoolt ülespoole senna prau waele, nii kui pilt näitab, ja sedawiisi tiki see seestpoolne sõrw riide külge kinni.

11. Wati-liinial.

Se wärk on tarwiline fenna juure¹, et ilma kriipsu ette tõmbamata wõid ühetasased sirged wiirud ja ruudud wattida.

Seda wärki pane nõnda kui pilt näitab pea kruuga tinni ja siis lütka niikaugale eht ligi kui laiad eht kitsad ruudud teha himustad.

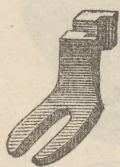
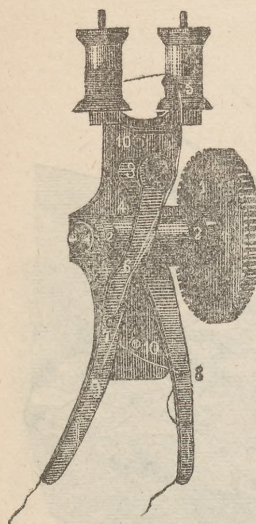
Sakatuseks õmble esimene õmblus kriipsu järele, siis lütka riie nii palju paremale poole nõelast kaugemale, kui laiad read tahad teha, nüüd kinnita se liinial nõnda, et ta all joosja jägu just selle esimese kriipsu mõõda jookseb ja nõnda edasi.

Kõige ilusamad ruudud saad siis, kui riide ilma woodreta üksi wati peale aga trageldud ja sedawiisi tikid.

12. Iseärane pistme platt suure auguga.

Masina juure antakse seepärast see wärk kaasa, et kui sull on jämedat riidet, kelle juures jäme niit ja nõel tarwis on õmelda, iseärane tugewa rätsepa töö juures, siis pane seda fenna sama paiga peale, ja seda sama wiisi kuidas see wäikese auguga pistme platt fees on.

13. Ahela pistme wärk.

Se wärk on seks, et temaga riide peale mitme niidiga niisugused pistmed tehakse, mis ahela moodi pistmetega ühte moodi näitab olema, ometi selle wahega, et teine ennast ülestõmata lasseb, aga see ei lasse ennast mitte ülestõmata ja fulutab ka palju wähem niiti. Se wärk saab 2 kruuga 10 kinnitust, selle juures on tähele panna et see märk juure hamba ratta 1 peal selle käewarre peale maalitud nooliga ühte trehwar, mis aéal nõelafang just nõnda kõrgesse on tellitud nagu peats nõela diget kõrgust proovima. Reed ilu niidid wõi siidid jooksewad, sealt orade peale pandud wärtnate peal aasa 15 läbi ja siis 6 läbi ja lahkuwad seal, üks pista 7mest ja 8sast läbi, teine 9sast ja nõnda edasi. Selle wärgi juures saab hart-jalg pruugitud.

Pistme sünnitus.

Pistme sünnitust, mis laewuse läbi masinas sünnib, pean ma sulle ka seletama, sest see on ka üks asi mis masinaga ümberkäies peab tuttav olema. Nõel, selle film ta terawa otsa liggi on, läheb riidest läbi ja wiib se ülemise niidi pistme plati alla, ja kui nõel jälle ülemine niit ühe aasa, selle sisse (aga hädaste senna wastu minewa) laewuse ots seks läheb, et ta pingule tõmmab ja teine teisega ühendab nõnda kui pilt näitab. Ühes jaab ka see piste, selle läbi nüüd alumine niit tõmatud on teise pistme paenutamise läbi kõwaste riide sisse tõmatud.

Tähendus kuidas masinat peab korrapeal pidama.

Iga masin saab enne ärasaatmist läbiproovitud; kui ta esimise pruukimise ael mitte heaste ei taha ömmelda, se on siis tunnistuseks, et ömbleja ei östa weel temaga ömberkäia, ja siis on esimene töö, et järel waatad, kas nöel ees nimetud wiisil korrapeal on sisse pandud, ja niidid parajaste pingul on, ilma et masina enese kallal hakkad sorama.

Kui niit katki läheb, siis võib olla:

- 1) et ta wäga pingul oli ehk
- 2) et nöel niidi ehk ka riide tarwis wäga peenike on.
- 3) et nöel ei ole kõrgel küll, wõi ehk, et ta lausa pistme aukus ei sa liituda.
- 4) et ta film on wäga teraw wõi ots tõnts.
- 5) ehk riidelükkaja ei lütkka pistet parajaste edasi, wõi ehk oli puunduse ehk prüigide pärast takistus tuleb. Wahest on ka pistme plati süi, kui ta diete kinni ei ole. Kui pistme platiid wahetud saawad, siis pead seda õige ettewaatlikult tegema, iseäranes selle peale waatama, kui pistme plati kinni kruwid, et nöel lähedaste pistme aukus edasi ja tagasi liigub, ja niipea kui ta alla läheb, et ta laewukese külge ei puundu. Kui katsuda tahad, kas pistme platt õigeste kinnipandud on, siis lase nöel maha ja kruuwendrega waenta laewukese poole lütkates ta peale, kui nüüd laewuke tasakeste nöela külge puundub, siis on õige; kui aga laewuke nöela taha takistama jääb, siis peab pistme platt ömbleja poole pöördud saama. Suure auguga pistme platt, jämeda nöela tarwis ja rätsepa töö ning ka muu-passi asjade ömblemiseks omane ja niidaga ömblemine tarwitab alati tema pruukimist.

Kui pistmed wälja jääwad, siis on:

- 1) nõel seisab liiga madalas ehk on koguni kõweraks läinud.
- 2) ehk nõel on liiga peenike.
- 3) ehk masin ei ole õige puhas ja mitte heaste määritud nõnda et mitte ühetasa ei jookse.
- 4) nõela pit soon ei ole täieste õmbleja poole pöördud.

Ettevaatliku prunkimise ja puhtaste pidamise, korrapärase määrimisega masin oma suuremas jäus suuremad ei kulu. Ja kui mõned wäikesemad tükid kuluwad, siis võib neid jälle kõige masina kauplejate käest uuendud saada. Iga tükk on täieste seda moodi, kui masina küljes on, ja võib neid iga mõistlik inimene ilma meistre abita fiske panna, sest et need masinad nii lihtlabaselt tehtud, on et iga inimene neist arusaab. Kui masin peaks nõnda rikki minema et sa omast peast enam nõu ei leia, siis wõta laua küllest lahti, pane kõik wäikesed tükid senna juure ja kirjuta ehk ütle suu sõnaga masina kaupmehele, mis haigus tal on, küll see siis pea awitab.

Spetus patent (kaitstud) pooliwärki pruunikida.

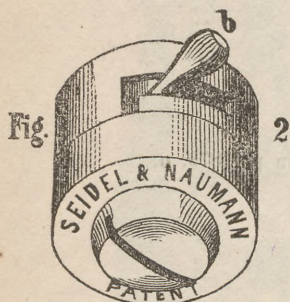
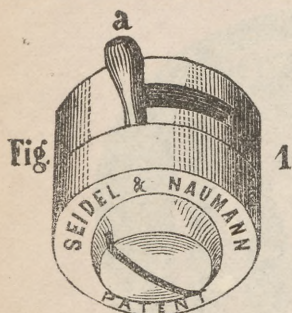
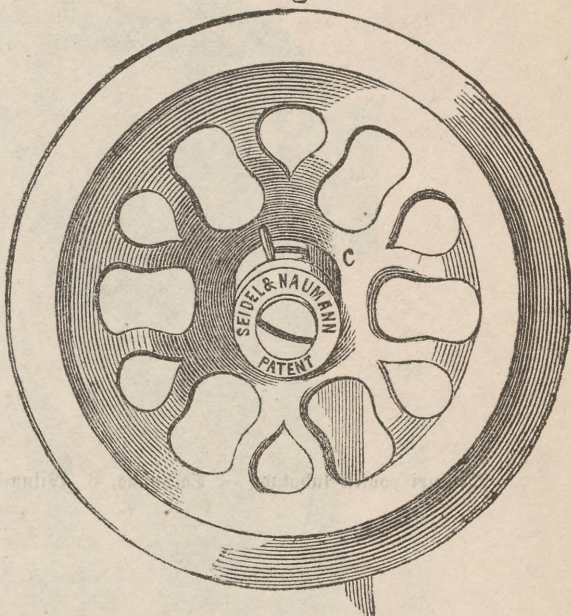

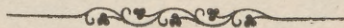
Fig. 3.

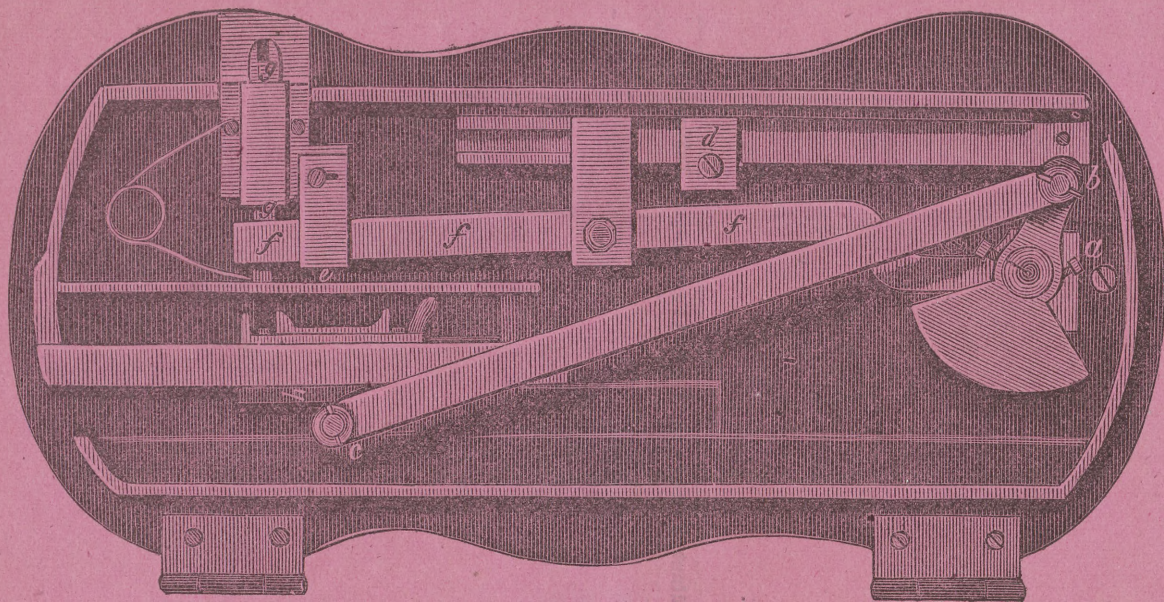
Kui tahad poolida, siis wauta selle nuppu *a* peale, mis pilt 1 näitab, see on joone ratta küljes, ratta poole, ja pane teda selle tarwis prau *b* sisse kuidas pilt 2 näitab, seläbi saab joone rattas nõnna lahti, et ta ümber jookseb, ilma et ta õmbluse wärki puudub.

Kui tahad ratast jälle õmbluse wärgiga ühendada, siis lüka jälle praust wälja wanna koha peale, kus juures sa ratast natuke keerad.

Poolimise tarwis joone ratast määrida on tema oli aut wäljaspool ühe kodara ligi pilt 3 *c* juures.

Tiensuri poolest lubatud. — Tallinnas, 8. Wiina-kuu p. 1879. a.

Alt waatamine (Fig. 2.)

Trükind Lindfors'i pärijate juures Tallinnas.